

УДК 739.2:745.55

Триколенко Софія Тарасівна¹,
канд. мистецтвознавства, старший викладач
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна,
E-mail: baronessainred@yandex.ua

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІНЕРАЛІВ ПРИРОДНИХ ФОРМ У ПЕРСНЯХ АНДРІЯ КОМАРОВА

Анотація: Стаття пропонує читачам ознайомитися з однією із найцікавіших тенденцій сучасного ювелірного мистецтва – використанні мінералів природних форм, з мінімальним втручанням обробки. Протягом багатьох століть натуральні форми кристалів нівелювалися, руйнувалися внаслідок огранки та надання їм стандартних силуетів. У статті наводяться приклади перснів молодого українського ювеліра Андрія Комарова, під час створення яких майстер базувався на гармонії природних форм, структур та забарвлення, підбираючи до них оправу, які б найкраще доповнювали вставки, при цьому не заважаючи їх сприйняттю глядачем. Митець використовує одну з найдавніших ювелірних технік – філігрань, створюючи художньо досконалі композиції, які розкривають природний потенціал обраних мінералів. Розглядаються різні варіанти вирішення перснів на основі однакових матеріалів.

Ключові слова: ювелірне мистецтво, мінерал, камінь, Андрій Комаров, філігрань, природна форма, необроблені камені, перлини, срібло.

Постановка проблеми. Безмежне розмаїття сучасних прикрас зумовлює актуальність дослідження нових художніх засобів, стилів, технік, матеріалів та принципів комбінування матеріалів. Початок XXI століття відзначається посиленням уваги до натуральних, необроблених форм мінералів, які використовуються самостійними майстрами та залучаються до колекцій відомих світових ювелірних брендів. Унікальність природних силуетів, структур і забарвлення мінералів робить їх досконалим шедевром стихій світобудови, й метою багатьох

¹ © Триколенко С. Т.

митців є виявлення їхньої краси з мінімальним втручанням обробки. На сьогоднішній день огляд, систематизація досвіду художників ювелірів у царині створення прикрас із мінералами природних форм набуває великої актуальності, оскільки має значення не лише для теоретичного мистецтвознавства, а й для гемологічної та геологічної науки. Формування нової тенденції обробки мінералів, яка мінімізує втручання у форму, структуру й забарвлення вже набуває популярності у представників природничих і технічних спеціальностей. Виховання нової генерації художників, дизайнерів й майстрів, які базуватимуться безпосередньо на вже створених природою мінеральних шедеврах є актуальною проблемою для теоретичних праць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сучасних тенденцій в українському ювелірному мистецтві, використання новітніх матеріалів та художніх мов знаходять виявлення в поодиноких працях українських дослідників, критичних відгуках й оглядових статтях. Зокрема, становлення вітчизняних ювелірних шкіл на базі державних учбових закладів та авторських майстерень протягом другої половини ХХ століття розглядають Л. Пасічник [1], З. Чегусова [2] та О. Роготченко [3]. Безпосередньо сучасним митцям присвячені статті О. Росинської [4], С. Триколенко [5:48].

Мета. Визначення особливостей використання мінералів природних форм у персях Андрія Комарова.

Основна частина. Розглядаючи творчість вітчизняних ювелірів сьогодні, хочеться відзначити багатогранність авторських потрактувань традиційних технік, розмаїття новітніх прийомів та матеріалів, а також оригінальність сюжетів. Зокрема, великою увагою майстрів початку ХХІ століття користуються природні форми мінералів, які піддаються мінімальній обробці, або ж не обробляються зовсім. Замилування природними формами мінералів набуло особливого поширення по всьому світу саме на межі ХХ – ХХІ століть, саме в цей період виникають численні авторські майстерні, які обирають їх основним матеріалом. Те, що протягом століть вважалось (і продовжує вважатися у великих ювелірних компаніях) недоліком, а саме: кольорові вкраплення,

структурні включення, поєднання кількох різних мінералів в одній кристалічній формі або групі, асиметричність, химерність форми; стає перевагою для одиничних авторських виробів. Проте навіть у колекції відомих світових брендів проникають натуральні форми мінералів: зокрема, Chanel, Сільвія Толедано, Elia Saab і Calvin Klein активно доповнюють свої колекції виробами з необробленими вставками. Повертаючись на українські терена, хочеться докладно розглянути вироби Андрія Комарова, який часто звертається саме до необроблених форм.

Андрій Комаров працює з найрізноманітнішими за формами, кольорами та структурами мінералами, найчастіше використовує техніку філігрань. Талант й високий художній смак породжують унікальні концепції виробів, у яких всі елементи підпорядковані єдиному, цілісному задуму; а задум, в свою чергу, ґрунтується на формі, структурі, забарвленні й фактурі обраного мінералу. Майстер-ювелір розробляє ескіз, відштовхуючись від вже наявного матеріалу, створюючи для нього ідеальну оправу. Оправи прикрас Андрія Комарова виступають повноцінними учасниками ювелірної композиції: вони не просто утримують вставки, вони доповнюють їх, контрастують із ними, ефектно відтіняючи або ж переплітаються в єдиний синтез, повторюючи силуетні чи структурні лінії мінералів.

В статті пропонується до розгляду персні зі вставками мінералів природних форм. Така форма ювелірної прикраси, як перстень, має багатотисячолітню історію, і поєднує в собі потужну сакральну, захисну та суто декоративну функції. Традиції створення пернів протягом своєї еволюції пройшли чимало етапів й налічують безліч прийомів художнього і практичного втілення авторських задумів. Андрій Комаров, базуючись на формі й структурі обраного мінералу, відповідно до них розробляє концепцію оправу, формуючи її з чітких геометрично правильних ліній або ж навпаки, створюючи складний орнамент хаотичного, ліаноподібного мережива, яке огортає вставку, немов стебла плюща гірське каміння. У виробках майстра оправу стають доповнюючим, композиційно-

незамінним елементом, який виконує не лише суто функціональну, а й важливу художньо-смыслову функцію.

Огляд виробів варто розпочати з серії пернів із азуритом. Унікальні природні структура, фактура і забарвлення роблять азурит одним з найцікавіших каменів для ювелірного мистецтва. Тендітність внутрішньої кристалічної будови та складна кольорова розтяжка роблять мінерал подібним до об'ємного космічного пейзажу. Оправи усіх пернів максимально відкривають вставку, утримуючи її лише за допомогою кількох дужок: майстер максимально зосереджує увагу глядачів на красі обраного мінералу, стараючись не перекривати його лініями металу. Кільця формуються з хаотичного переплетіння срібних дротів, які нагадують блискуче павутиння. Фантазія майстра створила вироби, які можна потрактувати і як земні квіти, і як космічні вибухи наднових зірок.

Таку ж шорстку поверхню мають малахітові вставки пернів із серії «Африканська мрія», що демонструють красу не лише неограненої форми кристалу, а й його природної невідполірованої фактури. Саме матова поверхня найбільш повно розкриває красу забарвлення каменю – кольори здаються особливо насиченими, тональні перепади – найбільш контрастними. Обидва перні мають ажурні срібні оправы, доповнені чорнінням. В першому перні вставка утримується невеликими дужками із декоративними завитками, у другому – масштабними дужками з внутрішнім ажурним декором. Холодний блиск срібла із затемненими чорнінням глибинами утворює різкий контраст з яскравими кольорами каменів, посилюючи емоційне сприйняття виробу.

Наступний запропонований до розгляду виріб – перстень з кристалом турмаліну в срібній оправі із золотим декором. Унікальне темно-рожеве забарвлення кристалу згущається до середини, краї залишаються більш прозорими. Природна форма нагадує піраміду зі скошеною верхівкою; світло, пробиваючись крізь товщу кристалу, підсвічує внутрішні грані. Оправа в цьому виробі виступає повноцінним композиційним елементом: дужки оформлені у вигляді листків трилисника, кільце оздоблене ажурними лініями, які нагадують стебла рослин. Художня

концепція персня заглиблює глядачів у бурхливий світ природи й прадавніх легенд – квітки конюшини фігурують в епосах різних народів світу, їм приписують цілющі властивості.

Ще один перстень із яскраво-рожевим турмаліном в срібній оправі, виконаний в техніці філігрань отримав назву «В обіймах пристрасті». Асиметричний кристал має гладко відполіровану поверхню, проте силует залишився натуральним, без втручання огранки. Дужки оправы не мають чіткої форми, проте доповнені тонкими срібними дротами, декоративно закрученими в серединах кріплення. Оправа оформлена аналогічно до попереднього виробу.

Перстень з кристалом аквамарину в срібній із золотом оправі можна віднести до найоригінальніших виробів майстра: він має складну форму центрального сегмента, оправа доповнюється численними декоративними елементами. Художня концепція демонструє цілий пейзаж: призмоподібна видовжена форма кристалу, його ніжно-блакитне забарвлення нагадують чисту воду стрімкої гірської річки. Оправа утримує камінь з усіх боків, максимально відкриваючи верхню площину й бокові грані. Декор оправы підтримує авторський філософський задум: з двох боків камінь утримують срібні хвилі, довкола лінії оправы нагадують стрімкі скелі та гірську рослинність. Для посилення контрастності використано позолоту – окремі елементи оправы сяють золотом, а заглиблення здаються особливо темними, як глибокі урвища. Поєднання плоских деталей з об'ємними підкреслює розмаїття дикої природи – гладка поверхня скель межується з високою рослинністю, дрібні квіти пробивають собі дорогу крізь камінь... Велике значення має освітлення: хоч камінь не просвічується з усіх боків, його верхня й частково бокові поверхні відкриті, таким чином світло підсвічує внутрішню структуру кристалу [5:48].

Персні з барочними перлинами демонструють красу унікальних форм барочних перлин, які протягом століть вважалися «бракованими» та практично не використовувалися в ювелірному мистецтві. Саме їхня химерність, численні нерівності зумовлюють найбільшу унікальність. Адже завдяки

таким силуетам поверхнею нерівномірно розповсюджене нашарування перламутру, внаслідок чого вона містить різні тональні перепади та кольорові вкраплення, подібні до муару. Зокрема, перстень «Морське чудовисько», вставкою якого є масштабна біла барочна перлина, вирішений у вигляді скрученого морського змія. Срібна оправа має таку ж нерівну та химерну форму, як і вставка: з одного боку вона пластиноподібна, доповнена невеликою перламутровою деталлю, з іншого виведена у кілька дужок, які утримують перлину. Форма кільця – пряма, його поверхня гладка й де-не-де оздоблена гравіюванням. Натомість кільця двох перснів з чорними перлинами оформлені у вигляді хаотично переплетених дротів, які переходять у мінімізовану оправу – утримують вставки з кількох боків, спираючись на нерівності рельєфу перлин.

Перстень «Блакитна мрія» з бірюзою здається мініатюрним порівняно з іншими, кільце має чіткий симетричний орнамент. Вставка – невелика бірюза насиченого кольору із чорними вкрапленнями, які надають поверхні ефект кракелюру. Вставка сама по собі є контрастним, композиційно наповненим й змістовно довершеним елементом, який не потребує масштабної оправы або ж додаткового декорування дужок кріплення.

Перстень із хризоколою має схильну до симетрії композиційну будову: з двох боків його утримують однакові срібні дужки, розміщені на однаковій відстані. Знизу камінь підхоплюють стилізовані під рослинні стебла дроти. Кільце оформлене ажурним срібним мереживом, сформованим кількома симетричними завитками. Унікальність мінералу, його потужне кольорове насичення, багатство палітри, витончені природні орнаменти концентрують увагу глядачів безпосередньо на вставці. Як у попередньо розглянутому персні, камінь виступає самостійним композиційним центром, який, завдяки мінімальності оправы, не має змістовної противаги.

Абсолютний протилежний принцип задіяний в срібному персні із зеленим турмаліном. Оправа виступає повноцінним композиційним елементом на одному рівні із вставкою. Кристал

турмаліну має порівняно невеликі розміри, його з двох боків, перпендикулярно до фаланги пальця, утримують симетричні кільця, доповнені пружиноподібними декоративними деталями. Кільце оздоблене хвилястими лініями зі срібного дроту. Шорстка фактура каменю становить контраст до гладкої поверхні відполірованих елементів оправы, а часткова прозорість кристалу дозволяє срібній основі просвічуватись крізь насичену зелень турмаліну, посилюючи ефект глибини.

Протилежні принципи вирішення оправ демонструють два персні з хризолітом. Трав'янисто-зелений колір мінералів та їхнє нерівномірне забарвлення підкреслюють глибини шорсткої фактури, роблячи білки особливо насиченими, а глибини – затемненими. Оправа персня «Лісове дерево» досить масштабна, і виведена до каменю гострими, рівномірними шипами, які нагадують колючки. Натомість кільце оформлене хаотичними ліаноподібними лініями. Оправа персня «Лісовий дух» рисуночно цілісна – всі лінії кільця та оправы плавні, заокруглені та розміщені асиметрично, мов зарослі плюща в лісовій хащі.

Розглянувши деякі персні Андрія Комарова, можна стверджувати, що майстер досконало розкриває потенціал природних форм мінералів, а також вигідно використовує їхні невідполіровані поверхні. Також варто відзначити й те, що він чудово підбирає всі композиційні складові виробу – масштаби вставки-оправы-кільця не суперечать один одному, формуючи єдину цілісну гармонію.

Висновки. Унікальні природні форми мінералів представляють їх як довершений елемент ювелірного виробу. Використання мінералів природних форм набуває все більшої популярності в усьому світі, і це стимулює розвиток художнього мислення та творчих пошуків митців, які ґрунтуються на принципі попереднього підбору матеріалів, і вже подальшої розробки концепції виробу. Андрій Комаров – представник нової генерації вітчизняних ювелірів, приклади робіт якого представляють кращі сторони ювелірного мистецтва, у якому досконалий природний матеріал диктує форми майбутніх виробів. Формоутворення його ювелірних виробів визначається

унікальною природною формою мінералів, динамічною композицією, кривою лінією формоутворення, що псевдохаотично заповнює порожній простір форми, яка відповідає тенденціям в мистецтві і дизайні початку ХХІ ст.

Перспективи подальших досліджень. Царина сучасного ювелірного мистецтва постійно поповнюється новими експонатами, гідними мистецтвознавчих досліджень. Слід зазначити, що багатогранність стилю Андрія Комарова залишається плідним полем для наукових досліджень в галузі ювелірного мистецтва. Подальші дослідження варто спрямувати на вивчення інших типів прикрас та особливостей застосування мінералів.

Література

1. *Пасічник Л.* Ювелірне мистецтво України в контексті художнього процесу останньої чверті ХХ - початку ХХІ століття (за матеріалами виставок Києва)//Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. 2012. №12. С.27-34. URL: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2012/27.pdf>.

2. *Чегусова З.* Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен. Київ: Атлант ЮЕМСі, 2002. 511 с.

3. *Роготченко О.* Ювелірне мистецтво України ХХ сторіччя: Особливості розвитку//Сучасне мистецтво. 2013. Вип. 9. С. 117-127.

4. *Росинська О.* Сучасне ювелірне мистецтво Буковини//Образотворче мистецтво. 2009. № 3. С. 102-103.

5. *Триколенко С. Т.* Краса природних форм мінералів у ювелірних виробках Андрія Комарова. *Сучасні технології та особливості видобутку, обробки і використання природного каміння:* збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м.Київ, 23-24 листоп. 2017 р. Київ: Державний гемологічний центр України, 2017. С. 46-49.

References

1. *Pasichnyk L.* Yuvelirne mystetstvo Ukrainy v konteksti khudozhnoho protsesu ostannoï chverti KhKh - pochatku KhKhI stolittia (za materialamy vystavok Kyieva)//Ukrainske mystetstvoznavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii. 2012. №12. S.27-34. URL: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2012/27.pdf>.

2. *Chehusova Z.* Dekoratyvne mystetstvo Ukrainy kintsia XX stolittia. 200 imen. Kyiv: Atlant YuEmSi, 2002. 511 s.

3. Rohotchenko O. Yuvelirne mystetstvo Ukrainy KhKh storichchia: Osoblyvosti rozvytku//Suchasne mystetstvo. 2013. Vyp. 9. S. 117-127.

4. Rosynska O. Suchasne yuvelirne mystetstvo Bukovyny//Obrazotvorche mystetstvo. 2009. № 3. S. 102-103.

5. Trykolenko S. T. Krasa pryrodnykh form mineraliv u yuvelirnykh vyrobakh Andriia Komarova. Suchasni tekhnolohii ta osoblyvosti vydobutku, obrobky i vykorystannia pryrodnoho kaminnia: zbirnyk materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf., m.Kyiv, 23-24 lystop. 2017 r. Kyiv: Derzhavnyi hemolohichnyi tsestr Ukrainy, 2017. S. 46–49.

Аннотация:

Триколенко С. Особенности использования минералов природных форм в перстнях Андрея Комарова. Данная статья предлагает читателям ознакомиться с одной из самых интересных тенденций современного ювелирного искусства – использовании минералов природных форм, с минимальным вмешательством обработки. В течение многих веков натуральные формы кристаллов нивелировались, разрушались вследствие огранки и предоставления им стандартных силуэтов. В статье приводятся примеры колец молодого украинского ювелира Андрея Комарова, при создании которых мастер базировался на гармонии природных форм, структур и окраски, подбирая к ним оправы, которые лучше дополняли вставки, при этом не мешая их восприятию зрителем. Художник использует одну из древнейших ювелирных техник - филигрань, создавая художественно совершенные композиции, которые раскрывают естественный потенциал избранных минералов. Рассматриваются различные варианты решения колец на основе одинаковых материалов.

Ключевые слова: ювелирное искусство, минерал, камень, Андрей Комаров, филигрань, природная форма, необработанные камни, жемчуг, серебро.

Abstract:

Trykolenko S. Features of the use of minerals of natural forms in the rings of Andrei Komarov. This article offers readers to get acquainted with one of the most interesting tendencies in contemporary jewelry art - the use of minerals of natural forms, with minimal interference of processing. For many centuries, the natural forms of crystals were leveled, destroyed as a result of the cut and give them standard silhouettes. The article gives examples of the rings of the young Ukrainian jeweler Andriy Komarov, during the creation of which the master was based on the harmony of natural forms, structures and colors, selecting the settings that would best

complement the inserts, without interfering with their perception by the viewer. The artist uses one of the oldest jewelry techniques - filigree, creating artistically perfect compositions that reveal the natural potential of selected minerals. Different variants of the solution of rings on the basis of identical materials are considered. This form of jewelry is like a ring that has a thousand-year history, and combines it in itself powerful sacred, protective and purely decorative function. The traditions of creating rings during their evolution have passed many stages and there are many artistic and creative techniques practical embodiment of author's ideas. Andriy Komarov based on the form and structure of the selected mineral, respectively to them develops the concept of the setting, forming it from the clear geometrically correct lines or vice versa, creating a complicated ornament of chaotic, lenovo-like lace, which It covers the inset, like stalks of ivy mountain stones. Having considered some of Andrei Komarov's rings, it is possible arguing that the master thoroughly reveals the potential natural forms of minerals, and also profitable uses them unpolished surfaces. It is also worth noting that he is perfectly selects all the compositional components of the product - the scale inserts-options-rings do not contradict each other, forming the only integral harmony.

Keywords: jewelry, mineral, stone, pearl, Andriy Komarov, filigree.

Стаття надійшла в редакцію 12.02.2018 р.

Стаття прийнята до друку 27.02.2018 р.